

I Europa er det mer historie enn vi kan fordøye

Taler

Jonas Gahr Støre

Dato

4 juni 2025

Sted

Gamle Logen, Oslo

Omstendigheter

Statsministerens tale på minnekonsernten for Srebrenica 30 år

1 Kjære alle sammen,

På en dag som denne så betyr fellesskapet noe spesielt. Det er godt å stå sammen – og, kjære minister (Adil Suta), jeg aksepterer din invitasjon til å komme på
5 besøk.

Denne markeringen bringer oss sammen for å minnes et uhyggelig, vondt kapittel av vår nyere europeiske historie.

10 Vi er samlet – og la oss gjenta de dystre tallene – for å hedre de over 8000 bosnjakiske gutter og menn som ble drept i juli 1995, for 30 år siden. Mens vi feiret sommer i Norge, pågikk grusomhetene sør i Europa.

Og alle de kvinner og barn og eldre som ble utsatt for overgrep.

15

Og alle de familier og alle de samfunn som ble ødelagt.

Utstillingen her ute i foajéen forteller også om det.

20 Alle de tapte livene, alle livene som ble lagt i ruiner og forandret, for alltid.

Da er det verdt å gjenta, som vi – dessverre – ofte må gjøre i europeisk historie: Vi må si at noe av det viktigste vi kan gjøre, er å ikke glemme – men å huske, minnes, hedre og lære av denne historien.

25

Srebrenica hadde vært under beleiring av de bosnisk-serbiske styrkene siden 1992. Var erklært som en sikker sone av FNs sikkerhetsråd i 1993. Og et

30 tilfluktssted for titusenvis av internt fordrevne under beskyttelse av
fredsbevarende FN-styrker.

Og dette begrepet 'sikker sone' blir aldri det samme etter Srebrenica. Det viste seg å være en falsk og dødelig 'sikkerhet'.

35 Det internasjonale samfunnet har slått fast gjennom Domstolen i Haag og i FN at det som skjedde i Srebrenica var et folkemord. – Og dette bekrefter at den type avgjørelser hører hjemme i å bli tatt i en domstol.

40 For det å bruke riktige ord, er viktig, juridisk og politisk. Og så går det tilbake igjen til hver og én av oss – som en menneskelig forpliktelse.

For fremme av rettferdighet og forsoning, og altså igjen – i Europa: for ikke å glemme.

45 Noen ganger sier man at 'i Europa er det mer historie enn vi kan fordøye'. Dette er et slikt kapittel.

I fjor sto altså Norge, etter grundig arbeid, bak FN-resolusjonen som etablerte 11. juli som en årlig minnedag for dette folkemordet.

50 Det var en sak som utenriksministeren og jeg, men også tidligere utenriksministre – som jeg ser her, Knut Vollebæk, som sitter her og andre, har vært foregangspolitikere og engasjerte mennesker for å bringe oss dit.

55 Sammen med andre land fordømte vi på den måten fornektelsen av folkemordet og forsøket på å løfte frem dømte krigsforbrytere som helter.

60 Gode venner,

Det var et viktig steg. Jeg vil anerkjenne domstolens innsats for grundig arbeid, som blir stående.

65 Men – vi som er samlet her i dag må også si at dette arbeidet ikke er over. Mange

venter fortsatt på svar. Utstillingen fortalte noe dypt rørende om det – om ansvarliggjøring, om rettferdighet.

70

Og forsoning krever – selvfølgelig – sannhet, rettferdighet og vilje.

Jeg vil anerkjenne dem – og dere; mange her i salen – som i dag klarer å bygge broer i et politisk landskap der ute hvor det er så lett å grave grøfter og reise

75

murer mellom mennesker.

Srebrenica skjedde altså i hjertet av Europa – og for alle som er her, i alle aldre – i hjertet av vår tid.

80

Det er ikke bare en bosnisk tragedie dette, det er en europeisk tragedie.

Og dermed så er det også en universell påminnelse – i forholdet mellom folk.

Men det er også en påminnelse om det uhyggelige – i forholdet mellom

85

mennesker.

Og minnene de angår oss alle – som medmennesker, europeere og samfunnsborgere.

90

Vi må ta det med oss inn – og det har dere, Forbundet her i Norge gjort – og det har dere som har bakgrunn fra Bosnia-Hercegovina – og som er engasjert i det norske samfunnslivet. Det har en god partifelle – her, i min gode venn Ahmed som sitter her i salen – gjort, ved å delta i samfunnet og dele denne arven.

95

Menneskeverd, rettferd og fred er tre store ord og tre ufravikelige forpliktelser. Og de henger sammen:

Uten menneskeverd, ingen fred. – Eller som Nordahl Grieg formulerte det; 'skaper vi menneskeverd, skaper vi fred'. Og la meg legge til: Uten solidaritet,

100

heller ingen fred.

Srebrenica må derfor fortelles videre – enn så smertefullt – igjen og igjen, i bøker, utstillinger, musikk, teater, filmer, og i våre hjerter og handlinger.

105

Og særlig til de yngste blant oss: Dere arver historien og ansvaret for å huske og

ta vare på å fortelle den. – Og vi må være med og hjelpe til med dette; å si fra når vår rettferd og fred trues i fremtiden.

110 Selvfølgelig finnes det dype sår i Bosnia-Hercegovina i dag. Og i musikkstykket som vi skal få høre, kommer denne sorgen til uttrykk med verdighet, fortvilelse og styrke.

115 Men – som ministeren sa: I Bosnia-Hercegovina finnes også viljen til å bygge noe nytt, enn så smertefullt og vanskelig som det er. – Det vet vi og det gir håp:

Fremtiden er ikke skrevet, den formes hver dag.

120 Og hver eneste handling for å bevare menneskeverdet og styrke fellesskapet, er et skritt mot noe bedre.

125 Kjære alle sammen,

Hat, polarisering, diskriminering og etnisk nasjonalisme er voldsomt sterke krefter. Og de er gjensidig sterke, og nettopp det er en giftig kombinasjon.

130 Det er forestillinger – hvis vi skal forenkle litt – som vil plassere ‘oss’ mot ‘dem’, og som sletter ut begrepet ‘vi’ som jo skal knytte oss sammen.

135 Derfor må vi være på vakt, og si fra og handle når menneskeverd, rettigheter, fred og folkerett på nytt kommer under angrep. – Det er uhyggelig å si det; igjen og igjen og igjen.

Og det gjør vi.

140 På vårt eget kontinent er Ukraina i dag Europas viktigste frontlinje:

Å bekjempe straffrihet for internasjonale forbrytelser, er viktig for rettferdigheten. Vi går opp mange av de samme løypene som vi gjorde frem mot beslutningen i fjor. Gjennom Nansen-programmet støtter Norge Ukraina med militær, sivil og humanitær hjelp. Og vi støtter ikke minst dem som

dokumenterer, etterforsker og straffeforfølger krigsforbrytelser.

Vi støtter også at det opprettes en spesialdomstol for å straffeforfølge de ansvarlige i Russland for selve angrepet. – For det å stille noen til ansvar, handler
150 ikke bare om straff. Det handler også om det dypeste:

Rettferdighet for ofrene og for de etterlatte.

I Midtøsten, i Gaza, er situasjonen katastrofal etter over halvannet år med krig
155 etter Hamas' terrorangrep mot Israel. Den humanitære krisen i Gaza er menneskeskapt.

Det er uakseptabelt at Israel har begrenset og til tider blokkert humanitær bistand og forsyninger. Sult kan aldri brukes som våpen.
160

Israel er folkerettslig forpliktet til å legge til rette for bistand til den palestinske befolkningen. De er okkupant og har ansvaret etter folkeretten. Og bruken av utsulting som virkemiddel i krig, er forbudt etter humanitærretten.

165 Dette bruker Norge enhver anledning til å understreke og arbeide for – i alle de kanaler de har.

For, gode venner, ingen land kan heve seg over folkeretten, og land må stilles til ansvar.
170

Kjære alle sammen,
175

I kveld, i denne salen, så anerkjenner vi smerten til de overlevende og etterlatte etter Srebrenica. Alle som bærer på sorg og savn.

Og vi minner hverandre på hvor skjør freden kan være. – Demokratiet og respekten for grunnleggende menneskerettigheter.
180

Og vi minner hverandre på at vi har et felles ansvar for inkludering, toleranse, respekt og for å stå opp mot hat og vold. – Ansvaret for ikke å lukke øynene

185 eller se en annen vei.

For selv om hat og diskriminering og hets er sterke krefter og en heftig kombinasjon, så er også kjærlighet, aksept og respekt like sterke krefter. – Eller la oss forene om å si at vi er faktisk sterke. Sterke, gode krefter som vi som
190 enkeltmennesker, foreldre, lærere, journalister, religiøse ledere, politikere og lokalsamfunn kan fremme.

For også Norge har opplevd ekstremisme og religiøst, etnisk eller rasistisk motivert vold.

195 Og la meg et øyeblikk nevne tragedien som rammet Norge 22. juli 2011, som var et dødelig angrep for mitt parti. – Så husker vi veldig godt, noen av oss, hvem som bar kisten til Bano (Rashid) ut av kirken på Nesodden: det var den bosniske imamen (Senaid Kobilica), det flotte mennesket og forkjemperen for
200 forsoning i Norge, som er blitt en samfunnsborger av så stor kvalitet.

Så det er en brutal påminnelse, men samtidig er det kraft i det. Det er minoriteter som jøder, muslimer, skeive eller samer som opplever hets, mobbing, diskriminering og trusler.

205 Vi skal ikke ha det, vi skal kjempe mot det, for det skaper frykt og er fullstendig uakseptabelt.

Til slutt vil jeg takke for invitasjonen til å komme hit. Og når jeg er her som
210 statsminister – så er det på vegne av det norske fellesskapet – og jeg vil anerkjenne alle dere som bidrar så mye til vårt samfunn.

Jeg vil takke Munira Subašić, leder for «Mødrene fra Srebrenica». – Et utrolig mektig inntrykk å møte deg og høre og se arbeidet du gjør. Vi skal snart høre din
215 fortelling, og det er først og fremst en sterk fortelling om medmenneskelighet som bærer med seg minnene fra Srebrenica videre.

Så vil jeg takke Adil Suta, finansminister i HNK – Bosnisk føderasjon, for at du kunne være med oss i kveld. Jeg vil takke ambassaden og ikke minst Bosnia-
220 Hercegovina Forbundet, som utgjør en naturlig del av det norske samfunnet i dag, og som er bidragsyter i mye av dette dialogarbeidet som vi gjør mellom oss i Norge. Og er arrangør for denne minnekonsernten.

225 Og så også en særskilt takk til deg, Leo (Ajkić) – du har sneket deg bak søylene
der. Men du er jo en søyle i deg selv – for hvordan du i mange år har brukt dine
egne opplevelser, ditt eget store talent, til å hjelpe oss i Norge til å forstå hva det
vil si å være barn på flukt. – Det kan bli et abstrakt begrep, men du har satt både
ord og tårer på det.

230

Og jeg har lett litt rundt det, fordi du har sagt noe som har blitt stående, etter
mitt skjønn, i et av de mange intervjuene som er gjort med deg, så forteller du
fra Mostar, som liten gutt under krigen i 1992, og jeg vil slutte med det. Du sier:
«Jeg husker mye angst og frykt, men for å være ærlig, så husker jeg gleden mer;
235 humor, kreativitet, en følelse av at ‘dette skal vi greie!’». – Gode venner, dette er
ord som løfter blikket og styrker oss i troen på at mennesker også kan godt. –
Tusen takk for oppmerksomheten.

Kilde

240 <div>regjeringen.no</div>

Emner

Europa, Krig, Menneskeverd, Minnetale, Polarisering

URI

245 <https://www.virksommeord.no/tale/i-europa-er-det-mer-historie-enn-vi-kan-fordoye>

250

255

260